

DOSSIER DE PREMSA

SUMARI

Introducció
Crèdits de l'exposició
Guió de l'exposició
Contingut de l'exposició
Activitats complementàries

Sota l'aigua

100 anys de la primera pel·lícula submarina

Des de l'origen dels temps, el món submarí ha estat motiu de gran atracció. La adaptació de l'home sota l'aigua seria el primer pas per descobrir-lo. Però no va ser fins a la invenció de la fotografia en el segle XIX, i a partir del desenvolupament de càmeres que capturessin imatges en moviment (protegides per caixes estanques preparades per suportar l'aigua, el salnitre i les variacions de pressió), que es mostraria el fascinant i misteriós món submergit.

L'any 1916 se estrenava la primera pel·lícula comercial que incorporava unes imatges submarines. Van ser realitzades per John Ernest Williamson per al film *20.000 llegües de viatge submarí*, a partir de l'obra de Jules Verne. Les dramàtiques imatges sobre la lluita entre un monstre marí i un pescador de perles van esgarriar el món. S'iniciava així un camí a futures produccions de la gran indústria cinematogràfica documental i de ficció.

Cent anys més tard, a partir d'una idea original del Dr. Andrés Clarós i del material de la seva col·lecció privada de càmeres submarines, commemorem aquest primer film i els pioners que han fet la gran tasca de divulgació del món sota l'aigua.

Inauguració: **dimarts, 5 de juliol de 2016 a les 7 de la tarda**

Exposició: 6 de juliol de 2016 a 29 de gener de 2017.

Horaris: *Juliol i agost:*
de dilluns a diumenge de 10h a 20 h

Setembre
dimarts a dissabte de 10h a 20h
diumenge de 11h a 15h

Octubre a gener:
Dimarts a divendres: 10h. a 18h.
Dissabte de 10h a 20h
Diumenge de 11h a 15h

Entrada gratuïta a l'exposició

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

Producció

MUSEU DEL CINEMA
MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA
BCN UNDERWATER FESTIVAL

Comissaris

ANDRÉS CLARÓS
SÍLVIA DAHL

Coordinació

JORDI PONS

Disseny

MOSTRA COMUNICACIÓ

Materials originals exposats

COL·LECCIÓ ANDRÉS CLARÓS
MUSEU DEL CINEMA-COL·LECCIÓ TOMÀS MALLOL
MUSEU DEL CINEMA-COL·LECCIÓ ALFRED BARRÓS
MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA
COL·LECCIÓ LLUÍS BENEJAM

Muntatge

RAFEL D'ARQUER
MOSTRA COMUNICACIÓ

Conservació

MONTSE PUIGDEVALL

Muntatge audiovisuals

SALVADOR ÀNGEL

Reproduccions fotogràfiques i audiovisuals cortesia de

OBSERVATOIRE OCÉANOLOGIQUE DE BANYULS/MER
HANS HASS ARCHIVE HIST
CINEMARINE CHRISTIAN PETRON
MARINERS' MUSEUM (NEWPORT)
JONATHAN SILENT FILM COLLECTION (CHAPMAN UNIVERSITY)

Agraïments

Elisabeth Riedl Vídua de Adler
Federació Catalana per la Cultura i el Patrimoni Marítim i Fluvial
Filatèlia Lamas-Bolaño

Amb el suport de:

DIPUTACIÓ DE GIRONA
GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA

Col·labora:

COL·LECCIÓ LLUÍS BENEJAM

GUIÓ DE L'EXPOSICIÓ

Sota l'aigua

100 anys de la primera pel·lícula submarina

Àmbit 1

1916: Vint mil llegües de viatge submarí

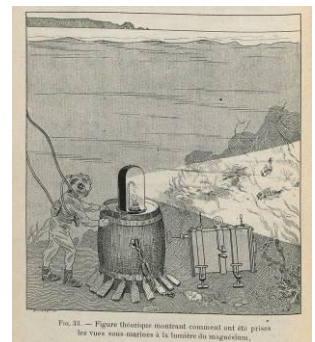
1916: Europa i el món estaven en guerra. Vaixells i submarins solcaven tots els mars en un temps en el qual el fons marí era encara un gran desconegut. Només uns pocs aventurers, amb equips rudimentaris, s'hi endinsarien per explorar-lo.

John Ernest Williamson (1881 - 1966), inspirat en l'obra de Jules Verne, va fer de la vida submarina una ficció. Va ser un enamorat del mar, periodista, visionari, enginyer, fotògraf, empresari, que va deixar un gran llegat en la divulgació del fons marí i va posar els seus coneixements i experiència al servei del film de ficció i dels cercles científics.

El seu repte seria mostrar al món com era en realitat el fons marí, i ho va aconseguir. L'any 1916 estrenava la primera pel·lícula comercial de ficció amb filmacions submarines, de gran èxit mundial, per al film *20.000 mil llegües de viatge submarí*. Havia obert una etapa d'experimentació contínua, que anys després seguirien altres pioners.

Les primeres fotografies submarines

L'any 1893 el científic francès Louis Boutan, professor de malacologia a París, s'apropà a la fotografia per complementar la seva recerca en biologia marina. Va fer les primeres fotografies submarines en les aigües de Banyuls de la Marenda (sud de França), a poca fondària i amb uns temps d'exposició molt llargs (entre 10 i 30 minuts), utilitzant una càmera dotada de plaques de vidre i que estava protegida dels efectes del mar per una carcassa de llautó que va idear ell mateix. L'any 1900 va publicar les seves experiències en el primer tractat de fotografia submarina: *La photographie sous-marine et les progrès de la photographie*.

Primers intents de filmar imatges submarines

Durant els primers anys del segle XX un càmera anònim realitzà una pel·lícula d'aproximació al món submarí en la qual es mostra com es vesteix un bus i com es mou sota l'aigua. En realitat no era una autèntica filmació submarina ja que les imatges s'havien capturat a través dels vidres de l'aquari, com és visible en el nivell d'aigua de la part superior de les imatges. La immersió la féu a l'aquari gran del laboratori Aragó de Banyuls de la Marenda.

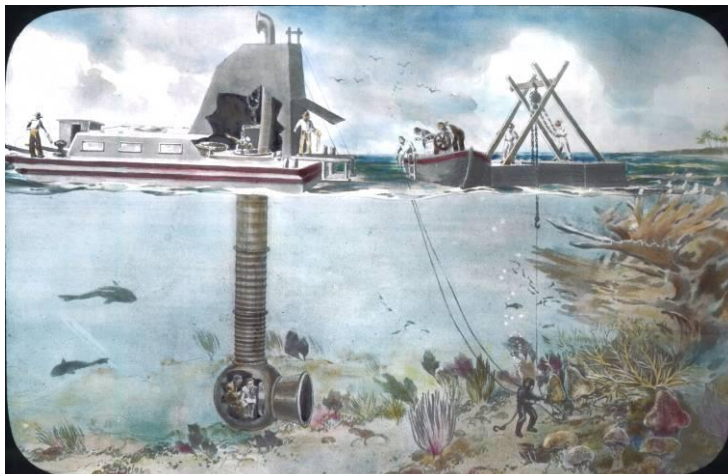

L'invent del capità Williamson

El capità Charles Williamson (pare de John Ernest Williamson) va patentar l'any 1908 un enginyós sistema per a treballs de rescat submarins. Es tractava d'un tub de canelles concèntriques que comunicava per un extrem amb el vaixell de suport a la superfície i per l'altre amb una cambra estanca que baixava fins a 10 metres de profunditat. Aquesta cambra permetia a l'ocupant tenir una visió reduïda a través d'un conjunt d'ulls de bou a diferents alçades i uns braços articulats suficients per fer treballs al fons marí. També va idear un sistema d'il·luminació submarí.

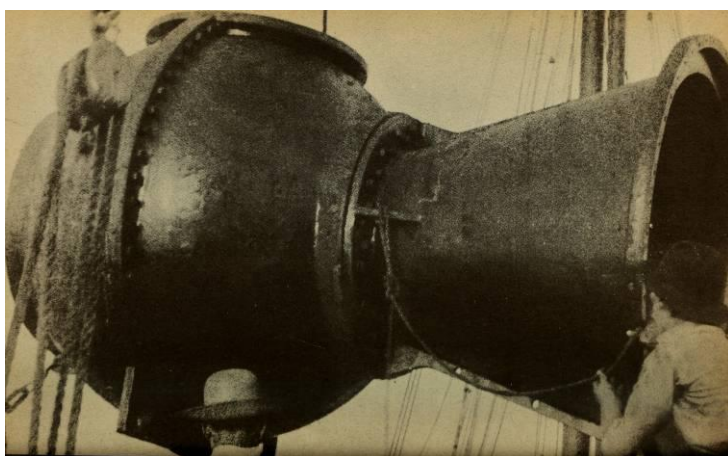
Les primeres fotografies submarines de J.E. Williamson

John Ernest Williamson, testimoni apassionat de les històries explicades pel seu pare, va pensar que aquest invent li seria molt útil per aconseguir el seu gran somni: mostrar el fons marí al món a través de la fotografia. Hi va fer unes petites adaptacions (com canviar els ulls de bou de vidre originals per uns de transparents de 76 cm de diàmetre) per millorar la qualitat en les seves primeres fotografies submarines, preses en les fosques aigües del port de Norfolk (Virgínia) l'estiu de 1912, amb el suport del sistema d'il·luminació artificial del seu pare. Les fotografies van ser publicades com a primícia pel diari en què treballava, el *Virginian Pilot*.

Els Williamson i la Fotoesfera

Com a conseqüència del gran èxit obtingut per les seves fotografies, J.E. Williamson va rebre infinitat de cartes i telegrams de revistes i diaris d'arreu del país que li proposaven interessants projectes. La seva vida canviaria radicalment. Va aconseguir finançament per donar continuïtat al seu somni: filmar sota l'aigua. No obstant això, abans li caldria acabar d'adaptar l'invent del seu pare i fer la cambra més gran, amb un vidre panoràmic de 1,5 m. Va batejar aquest nou aparell amb el nom de Fotoesfera.

Í Érem pioners en tot el móní (J.E. Williamson)

John Ernest Williamson va crear, amb el seu germà George, la Williamson Submarine Company. El mes de febrer de 1914 van viatjar a les Bahames per cercar unes aigües netes i una bona il·luminació per rodar les imatges submarines. Tres mesos més tard es van associar amb la Tanhauser Company, que era un dels estudis de cinema més importants de l'època.

L'equip de rodatge estava format pels germans Williamson, Carl Louis Gregori (el càmera de la Tanhauser) i Keville Glennan (historiador i membre de l'equip del diari *Virginian Pilot*).

Thirty leagues under the sea

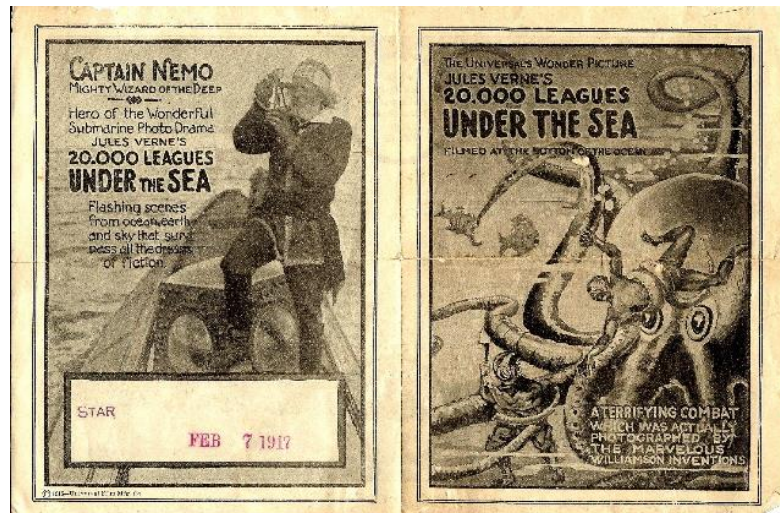
Amb el material rodat a Nassau (uns 20.000 peus de film) munta la seva primera pel·lícula: *The terrors of the deep*, que es va presentar el juny de 1914. Va creure necessari afegir més material i la nova versió s'estrenaria a finals de l'estiu del mateix any amb el nom de *Thirty leagues under the sea*. La *première* va ser organitzada pel National Museum of Natural History. La versió europea va rebre el nom de *In the tropical seas* (de només uns 1.000 peus), que en realitat seria la tercera bobina del film *Thirty leagues under the sea*.

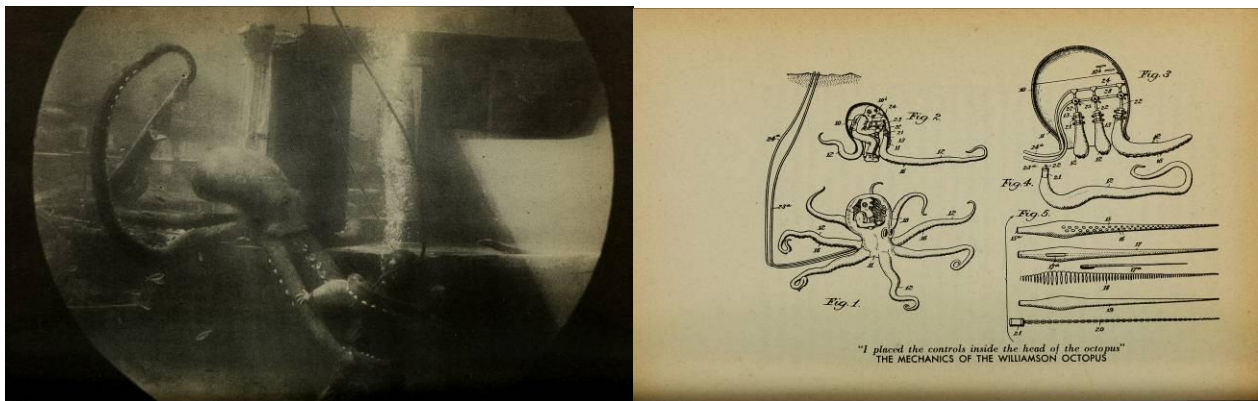
How I did it... com funciona la Fotoesfera

J.E. Williamson va deixar les seves vivències i inquietuds en dos relats bàsics: el seu llibre *20 years under the sea* (1936), en el qual narra la aventura per filmar el món submarí, i la pel·lícula *Under the sea* (1929), en la qual mostra, de manera molt natural, escenes familiars amb la seva dona i la seva filla ensenyant el funcionament de la Fotoesfera.

20,000 Leagues under the sea

L'èxit aconseguït pel documental *Thirty Leagues Under the Sea* (1914) va obrir a Williamson les portes al film de ficció. Va rebre l'encàrrec de rodar les imatges submarines per al film *20,000 Leagues Under The Sea*, a partir de la adaptació de dues obres de Jules Verne, *20.000 lligües sota el mar* i *L'illa misteriosa*. Se li presentaria un repte nou: hauria de recrear un veritable plató de ficció submarí per al que ell mateix anomenaria el primer drama sota l'aigua.

Williamson volia impactar creant unes escenes mai vistes fins aleshores. Per això hauria de aconseguir uns efectes especials molt enginyosos i inèdits. El rodatge es va fer a les Bahames entre els mesos de febrer i juny de 1916, sota la direcció de Stuart Patton. El paper del capità Nemo va ser interpretat per l'actor Allen Holubar.

Es va projectar per primera vegada el 24 de desembre de 1916. Va suposar un èxit d'audiència, però un gran fracàs econòmic atès l'elevat cost que va suposar el rodatge en l'espai natural de les Bahames, en lloc de fer-ho en un estudi de filmació. Potser per

aquesta raó es trigaria molt temps a fer altres grans produccions submarines.

La filmografia de Williamson

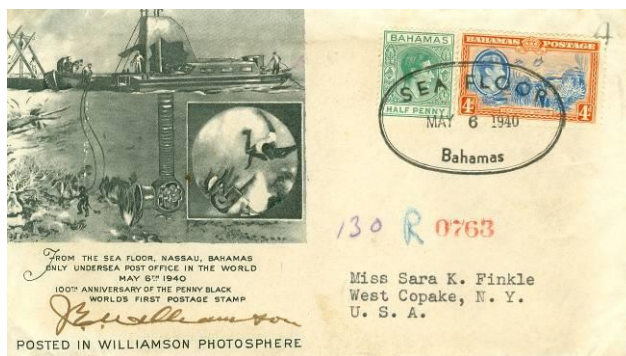
Després de l'èxit del film *20,000 Leagues under the sea* (1916), J.E. Williamson va seguir fent pel·lícules, tant de ficció com documentals, algunes de les quals de nova producció i d'altres, adaptacions o reedicions de filmacions anteriors. Hollywood va contractar-lo per rodar les imatges submarines del film *The Mysterious Island* (1929).

Entre els seus films, destaquen els següents: *The submarine eye* (1917), *The girl of the sea* (1920), *Wet gold* (1921), *Wonders of the sea* (1922) · el seu primer film en color · , *Pearl & island* (1929), *The uninvited guest* (1924), *Under the sea* (1929), *With Williamson beneath the sea* (1932) · la seva biografia filmada · , *Bahamas passage* (1941), i un documental per a la televisió titulat *I search for adventure* (1955), que és un resum de la seva vida amb fragments de les seves pel·lícules. Malauradament, la majoria de les quals no s'han conservat.

Altres usos de la Fotoesfera

El rodatge de *The mysterious island* a finals dels anys vint, va provocar un desencís de Williamson amb el món del cinema. Malgrat el contracte amb la Metro-Goldwyn-Mayer, el guió i les imatges de Williamson van ser desvirtuats totalment fins al punt que es van descartar.

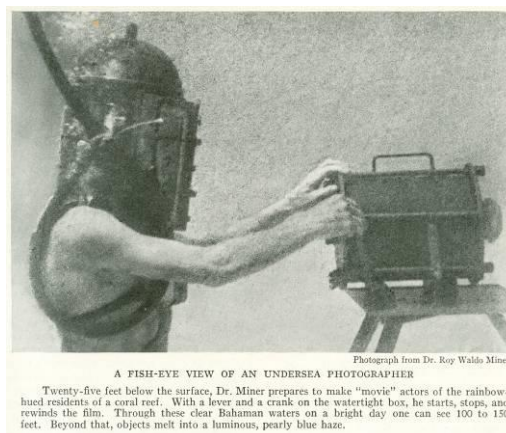
Des de llavors, Williamson es va dedicar a fer pel·lícules per a ell mateix i per a la ciència. El seu esperit empresarial el va impulsar a buscar altres alternatives per a la Fotoesfera. La més important va ser convertir-la en la primera estafeta de correus submarina i també en reclam turístic (1939).

Els altres precursors

Dins l'àmbit de la ciència hi va haver un gran interès pel projecte de Williamson, ja que la Fotoesfera complementaria els conceptes teòrics adquirits pels científics del moment. Es tractava d'una veritable finestra al món submarí per observar, fotografiar i filmar el comportament de les espècies en el propi medi marí.

L'any 1914 Williamson va contactar amb Roy Waldo Minner i més tard amb Paul Bartsch, del National Museum of Natural History. Entre els seus projectes, el 1924 van extreure de l'illa d'Andros (Bahames) unes 40 tones de corall viu per a les vitrines del museu. Les filmacions de Williamson ajudarien a recrear l'ecosistema de les Bahames. En total, es van fer cinc expedicions en deu anys.

Àmbit 2 Ficció sota l'aigua

Quan el món submarí era un gran desconegut, era suficient amb el rodatge de scenes sotaigua per emocionar el públic. Però a mesura que les imatges submarines i la pràctica de la immersió es van anar popularitzant, la indústria del cinema comercial va haver de convertir grans pressupostos en efectes especials per a seguir impactant l'espectador.

Es van fer adaptacions de novel·les i es van elaborar nous guions sobre arriscades aventures en el gran blau, amb lluites de monstres d'aigua salada o dolça, o bé arribats de l'espai. Tot i que també l'amor i la humanització dels animals marins han tingut cabuda en aquest cinema de ficció.

Aquaflex

L'any 1948 es fabrica a França la caixa estanca Aquaflex per a càmeres de gran format Cameflex. Es van rodar pel·lícules com *The Frogmen*, de Lloyd Bacon (1951), dos films de Michel Rocca: *Les trésors de la mer Rouge* (1955) i *Manina, la fille sans voiles* (1953), aquesta última pel·lícula amb Brigitte Bardot en el repertori; *Sesto continente*, de Folco Quilicci (1954) i *The silent enemy*, de William Fairchild (1958).

A partir de 1954 la indústria cinematogràfica decideix fer un salt qualitatiu en la producció de films submarins utilitzant els grans formats de pel·lícula de 70 mm amb la càmera Mitchell 65 Cinemascope. La versió de *20.000 lligües de viatge submarí*, de Richard Fleischer (1954), va filmar-se amb la Mitchell 65, encara que també es va fer servir la caixa estanca Aquaflex com a càmera mòbil durant el film. Era el moment de canvi del format de 35 mm al de 70 mm Cinemascope.

James Bond

Els primers films de l'agent secret James Bond van ser pioners en el cinema d'acció sota l'aigua. L'avançada tecnologia dels aparells d'espionatge de l'agent 007 es complementava amb els recursos utilitzats pels efectes especials sota l'aigua. A *Thunderball* (1965), l'equip de Lamar Boren i Jordan Klein va rodar escenes en les quals apareixen impactants persecucions en escúters submarins. A *The spy who loved me* es va filmar el sorprenent vehicle amfibi submarí *Lotus Esprit*. Al film *Licence to kill* (1989) les persecucions sota aigua van ser rodades pel mexicà Ramón Bravo amb la càmera Arriflex dins caixa estanca.

Le grand bleu

Christian Pétron, director de fotografia del film *Le grand bleu*, de Luc Besson (1988), va encarregar la fabricació de quatre càmeres al mecànic enginyer Marcel Rousseau. Les òptiques van ser calculades expressament i es van pintar totes les càmeres de color blau metàl·lic. Anys després es van utilitzar també per a la pel·lícula *Atlantis* (1990). El film va causar un gran impacte, sobretot per la qualitat de les imatges submarines.

The Navigator (Buster Keaton, 1924).

En el temps en què Williamson rodava *Uninvited guest*, l'actor Buster Keaton (l'home que mai reia) va dirigir, actuar i fer les escenes submarines del film *The Navigator*, amb unes divertides escenes en les quals Keaton es vesteix amb l'equip de bus i se submergeix per reparar la varria del vaixell.

Creature from the black lagoon (Jack Arnold, 1954).

Aquesta pel·lícula va arribar en el moment de esplendor del cinema en 3D, per això es van utilitzar dues càmeres Mitchell a 90° amb un mirall per fer l'efecte estereo. Es va rodar en blanc i negre en 2D, en color 2D, en blanc i negre 3D i en color 3D. No obstant això, la incomoditat que suposava posar-se les ulleres per veure la pel·lícula va fer que a poc a poc el cinema de pantalla gran es decantés pel Cinemascope i altres tècniques d'efectes especials en 2D.

Àmbit 3

Documentals sota l'aigua

Williamson va obrir una finestra al món amb la projecció de documentals divulgatius sobre uns espais verges mai vistos fins al moment. La dialèctica entre la fascinació i la por van captivar nous públics, que ràpidament es van convertir en companys d'aventures dels pioners documental submarí, com Hans Hass, Cousteau o Eduard Admetlla.

Tots aquests aventurers, que varen patir els riscos d'una tècnica incipient, que posava en perill la seva pròpia vida, es van convertir, amb el temps, en els millors defensors de la vida submarina amb la divulgació de les seves imatges inèdites. Les pel·lícules, que van difondre arreu del planeta, tenien un discurs clarament educatiu i conservacionista, però també de gran impacte sensacionalista. Així, es van crear les bases del cinema submarí documental, per qui encara el mar és ple de misteris per descobrir.

Els primers divulgadors de la imatge submarina: Hans Hass i Jacques-Yves Cousteau

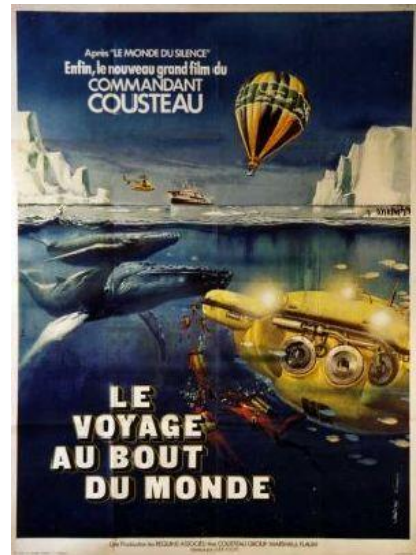
Hans Hass (Viena, 1919-2013), zoòleg i explorador submarí, va ser un dels pares de la imatge submarina. Als 19 anys (1938) va fer les seves primeres fotografies submarines i un any després es va iniciar en el cinema utilitzant caixes estanques fabricades de manera artesanal. Va emprendre emocionants expedicions científiques que narrava a través de reportatges fotogràfics, documentals, conferències i publicacions que mostraven un món desconegut i fascinant. L'any 1951 aconseguí el premi al millor documental en el Festival de Venècia, amb el film *Under the Red Sea*.

Jacques-Yves Cousteau (Saint-André-de-Cubzac, 1910 . París, 1997) va ser el pioner francès més mediàtic de la fotografia i cinematografia submarina. En els seus inicis es va fabricar ell mateix els equips i les càmeres. A diferència de Hass, va entendre els canvis de tendència de l'audiència i es va bolcar en la televisió com a mitjà de difusió. Va ser el responsable de fomentar l'afició al mar de diverses generacions de tot el món amb imatges de espècies marines, vaixells enfonsats i restes arqueològiques. L'any 1956 rep la Palma d'Or al Festival de Cinema de Canes per la pel·lícula *El món del silenci*. Des de llavors va ser considerat la persona més influent en el món marí.

Els pioners a Catalunya

A Catalunya ben aviat va existir un interès pel món submarí. Entre els pioners catalans destaquen els noms d'Antoni Ribera i Eduard Admetlla, que van fer una activa tasca de divulgació. El 1954, van ser socis fundadors del primer club de submarinisme a Catalunya i a Espanya, el Centre de Recuperació i Investigacions Submarines (CRIS).

Eduard Admetlla (Barcelona, 1924) és el submarinista més mediàtic de Catalunya. La seva llarga trajectòria com a bus amb rècords mundials, i com a càmera submarí amateur inicialment i, anys més tard, de manera professional, li fan ocupar el pòdium d'honor a les nostres terres. Igual que altres pioners, durant els inicis de la seva carrera, va fabricar-se les caixes estanques i va ser el responsable de difondre la necessitat de protecció de la vida marina en el nostre país.

L'any 1944 el Dr. Ernest Adler (Bohèmia, 1906 . Lloret, 1996), dentista txec resident a Lloret de Mar i apassionat pel mar, va fabricar-se dues caixes estanques en fusta: una per a una càmera de fotografia i una altra per a una Bolex de cinema de 16 mm. Amb aquesta última va rodar la primera pel·lícula del fons marí de Lloret de Mar, que tenia el títol *Lobos de la Costa Brava*. Es va estrenar el mes d'agost de 1945 i va guanyar el premi del IX Concurso Nacional de Cinema Amateur de 1946.

Produccions documentals

A conseqüència de l'èxit de les sèries de televisió de Cousteau, apareix un nou fenomen. Les grans empreses del món de l'aventura i de la imatge, com la National Geographic, exploten les possibilitats del mitjà televisiu com a finestra al món submarí. Es comencen a rodar documentals i fins i tot sèries ambientades en la vida marina, com la sèrie *Flipper*, que captivaren tota la família al voltant de la televisió.

Titànic

L'èxit d'audiència continuava i les cadenes televisives van començar a crear canals especialitzats d'aventura, cerca de tresors i derelictes, o sobre el descobriment de la vida marina. Un dels treballs més espectaculars va ser la producció d'una sèrie que expliqués l'aventura del descobriment de les restes del *Titànic* a quasi 4.000 metres de profunditat. Sens dubte, va suposar un gran repte tècnic. De 1996 a 1998, Christian Pétron va dirigir i enregistrar les campanyes d'exploració de les restes del *Titànic* per a la cadena nord-americana Discovery Chanel. Es van enregistrar quatre capítols de 52 minuts cada un. El 1998, es van emetre dues hores en directe, en *prime time*, des d'un submarí situat al costat del *Titànic* (NBC, 16 agost de 1998). Per poder rodar aquestes imatges, Pétron va dissenyar i fabricar ell mateix una càmera preparada per suportar les baixes temperatures i la forta pressió de l'aigua a grans profunditats.

Àmbit 4

Càmeres de cinema amateur

La indústria cinematogràfica sempre ha utilitzat sofisticades i costoses càmeres submarines professionals. Però de forma paral·lela ha existit un mercat de fotografia i cinema i vídeo amateurs. Inicialment els pioners aficionats es construïen de forma artesanal les caixes estanques. Posteriorment alguns petits tallers en van començar a fabricar sèries reduïdes per posar-les a la venda. Amb la massificació de la pràctica de la immersió s'ha desenvolupat un mercat amb un gran nombre de marques i models accessibles a gairebé tothom.

Àmbit 5

Monstres sota l'aigua

Els monstres i éssers fantàstics han estat una font inesgotable d'inspiració en tots els temps. Han passat 100 anys des que Williamson va recrear la lluita submarina entre el monstre i l'home, que van sorprendre un públic que mai no havia vist imatges del fons marí. Actualment, malgrat el coneixement que tenim de la vida al mar, no ha desaparegut l'ansia de misteri pel mar i els éssers fantàstics que hi habiten.

CONTINGUT DE L'EXPOSICIÓ

L'exposició conté el següent material:

- 34 objectes i aparells per a la filmació submarina
- 14 fotografies originals
- 23 cartells, programes de mà, *lobby-cards* i guies publicitàries de pel·lícules
- 7 revistes originals
- 100 reproduccions fotogràfiques i de gravats
- 8 Audiovisuals:
 - *Le Scaphandrier* (Autor desconegut, ca 1905-14). Observatoire océanologique de Banyuls/mer (donació de la Fondation Albert 1er de Mónaco - 2000)
 - *In the Tropical Seas* (John Ernest Williamson, 1914)
 - *Under the Sea* (John Ernest Williamson, 1929)
 - *20.000 Leagues Under The Sea* (Stuart Paton, 1916)
 - Diversos fragments de pel·lícules de ficció entre 1924 i 1988
 - *Menschen unter Haien* (Hans Hass, 1947). Hans Hass Archive HIST
 - *Lobos de la Costa Brava* (Ernest Adler, 1945)
 - Imatges sobre la campanya d'exploració del derelict del Titànic. Christian Pétron, 1996-1998)

Joc interactiu: "Monstres sota l'aigua"

Procedència del material original exposat

La major part del material original que es mostra en aquesta exposició prové de la **Col·lecció Andrés Clarós**, especialitzada en fotografia i cinema submarí (vegeu apartat corresponent d'aquest dossier didàctic)

L'exposició conté també material original procedent de les col·leccions Alfred Barrós i Tomàs Mallol, conservades en el Museu del Cinema, del Museu Marítim de Barcelona i de la Col·lecció Lluís Benejam.

L'exposició ocupa la sala d'exposicions temporals del Museu del Cinema: 120 m2.

Relació del material original exposat

INTRODUCCIÓ

- Casc de equip de scafandre semiautònom. Espanya. Ca 1950. Museu Marítim de Barcelona

ÀMBIT 1: 1916: 20,000 LEAGUES UNDER THE SEA

- Primera caixa estanca de L. Boutan per càmera de fotografiar. 1893. França. Rèplica (Col·lecció Andrés Clarós)
- Revista Scientific American. 4 d'abril 1908. EEUU. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Càmera fotogràfica de manxa. Ernemann-Werke HEAG SER II. Alemanya, Dresden. 1913-1926. (Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol)
- Revista Scientific American. Juliol 1913. EEUU. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Revista La Nature. 26 de novembre de 1921. França. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Càmera cinematogràfica. Marca desconeguda. Gran Bretanya. Vers 1920. (Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol)
- Williamson, JE. *20 Years Under The Sea*. 1936. EEUU. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Sobre commemoratiu amb un segell signat per Williamson i timbrat a la Fotoesfera %Sea Floor+. 6 de maig 1940. Bahames (EEUU). (Col·lecció Andrés Clarós)
- Sobre commemoratiu amb dos segells signat per Williamson i timbrat a la Fotoesfera %Sea Floor+. 6 de maig 1940. Bahames (EEUU). (Col·lecció Andrés Clarós).

- Col·lecció completa de segells commemoratius del 75è aniversari de l'estafeta de correus submarina. 2014. Bahames (EE.UU.)
- Caixa Estanca per càmera de cinema EMEL 16mm. Ca 1930 (Col·lecció Andrés Clarós)

ÀMBIT 2: FICCIÓ SOTA L'AIGUA

- Cartell del film *Le Rane del Mare / The Frogmen*. (Lloyd Bacon, 1951). (Col·lecció Andrés Clarós)
- 4 fotografies originals del Film *The Frogmen* (Lloyd Bacon, 1951) (Museu del Cinema-Col·lecció Alfred Barrós)
- Revista *Science et Vie* (Col·lecció Andrés Clarós)
- Revista *Mechanix Illustrated* (Col·lecció Andrés Clarós)
- Programa de mà del film *20.000 legüas de viaje submarino / 20,000 leagues under the sea* (Richard Fleischer, 1954) (Col·lecció Andrés Clarós)
- 3 lobby cards del film *20.000 legüas de viaje submarino / 20,000 leagues under the sea* (Richard Fleischer, 1954) (Museu del Cinema)
- Cartell del film del film *20.000 legüas de viaje submarino / 20,000 leagues under the sea* (Richard Fleischer, 1954) (Museu del Cinema)
- Revista *Life* (22/02/1954) (Museu del Cinema)
- Caixa estanca Aquaflex per a càmera Cameflex 35mm. França. 1948. (Col·lecció Andrés Clarós)
- 5 fotografies originals de la pel·lícula *Duelo en el fondo del mar / Beneath the 12-Mile-Reef* (Robert D. Webb, 1953) (Museu del Cinema-Col·lecció Alfred Barrós)
- Cartell del film *El gran azul / Le Grand Bleu* (Luc Besson, 1988) (Museu del Cinema)
- Caixa estanca dissenyada per rodar la pel·lícula *Le Grand Bleu* (Luc Besson, 1988) (Col·lecció Christian Pétron)
- Caixa Estanca per a càmera Arriflex de 35mm, utilitzades per Ramón Bravo per a filmar *007:Licencia para matar / Licence to kill* (John Glen, 1989) (Col·lecció Andrés Clarós)
- Cartell del film Pòster *007:Licencia para matar / Licence to kill* (John Glen, 1989) (Col·lecció Lluís Benejam)
- Fotografies de 4 films de James Bond:
 - Fotografia durant el rodatge de *Thunderball* (Terence Young, 1965) Lamar Boren i la seva càmera submarina (Col·lecció Andrés Clarós)
 - Fotografia de les càmeres utilitzades a *Moonraker* (Lewis Gilbert, 1979) (Col·lecció Andrés Clarós)
 - Fotografia de premsa del film *The Spy who loved me* (Lewis Gilbert, 1977) amb el Lotus Sprit. 1989. EEUU. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Lobby Card. Lamar Boren filmant a Mallorca *September Storm* (Byron Haskin, 1960) (Col·lecció Andrés Clarós)
- Programa de mà del film *Piratas del Mar Caribe / Wind the wild wind* (Cecil B. DeMille, 1942) (Museu del Cinema)
- Cartells dels films:
 - *La Mujer y el monstruo / Creature from de Black Lagoon* (Jack Arnold, 1954) (Museu del Cinema)
 - *Tiburón / Jaws* (Steven Spielberg, 1975) (Col·lecció Lluís Benejam)
 - *Profundidad seis / DeepStar Six* (Sean S. Cunningham, 1989) (Museu del Cinema)
 - *The Abyss* (James Cameron, 1989) (Museu del Cinema)
 - *Esfera / Sphere* (Barry Levinson, 1998) (Museu del Cinema)
 - *Hombres de Honor / Men of Honor* (George Tillman, Jr., 2000) (Museu del Cinema)
 - *Open Water* (Chris Kentis, 2003) (Museu del Cinema)

ÀMBIT 3: DOCUMENTALS SOTA L'AIGUA

- Camera Aquaphot BEAULIEU Model T-16 amb motor de màquina de païfar. Disseny Cousteau/Marcel Rousseau. França. 1952. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Pel·lícula en 8mm del *Monde du Silence* de Cousteau. 1956. França. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Llibre Cousteau, J.Y; Dumas, F. *Le Monde du Silence*. 1954. Éditions de Paris. França. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Guia publicitària de la pel·lícula *Il mondo senza sole / Le monde sans soleil* (Jacques-Yves Cousteau, 1964) (Col·lecció Lluís Benejam)
- Kit de làmpades submarines originals utilitzades per l'equip Cousteau en els seus rodatges. 1953. França. (Col·lecció Andrés Clarós)

- Cartell del film *Viaje al fin del Mundo Voyage au bout du monde* (Jacques-Yves Cousteau, 1976) (Col·lecció Lluís Benejam)
- Programes de mà del film *Abentuer im Roten Mee* (Hans i Lotte Hass, 1951) (Col·lecció Andrés Clarós)
- Cartell del film *Unternehmen Xarifa* (Hans Hass, 1954) (Col·lecció Andrés Clarós)
- Primera càmera de cinema amfíbia del món. Fabricada per Kurt Schafer per encàrrec de Hans Hass, amb materials reciclats. 1947. Àustria. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Hass, Hans. *La Chasse aux Images Sous-marines*. Revista *L'Illustration*. 1941. França. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Fotografies originals de Hans Hass utilitzant les seves càmeres submarines. ca 1950-1953. Alemanya. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca dissenyada per Eduard Admetlla per a la càmera Bell&Howell Filmo 16mm. ca 1955. Barcelona/Espanya. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca per la càmera Bolex Paillard 16mm per el Dr Ernest Adler. Fabricada amb fusta. ca 1944. Lloret de Mar/Espanya. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Llauna amb el film de 35mm *El Mundo Submarino de la Costa Brava*, de Rafael Ballarin. 1968. Girona/Espanya. (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca utilitzada per a rodar documentals en 35mm per col·laboradors de la National Geographic Society. Ca 1980. EEUU. (Col·lecció Andrés Clarós).
- Fotografia del rodatge de la sèrie *Flipper* per a televisió. 1964. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)
- Lobby Card del film *Blue Water White Dead* (Peter Gimbel and James Lipscomb, 1971) (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca construïda per Christian Pétron per a filmar les restes del Titànic. 1988. França. (Col·lecció Christian Pétron)

ÀMBIT 4: CINEMA SUBMARÍ AMATEUR

- Caixa estanca *Home made* per càmera de cinema 8mm. ca 1930 (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca *Mina* de tipus Capsula per càmera de filmar mecànica. ca 1940 (Col·lecció Andrés Clarós)
- *Cocotte Minut*, caixa estanca feta amb una olla a pressió per Robert Tassinari per càmera de super 8mm. 1975. França (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca en Lucite per una Keystone 16mm. Ca 1950. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)
- Sampson-Hall per una Bell&Howell Filmo 70DA 16mm. 1958. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)
- Fenjohn Bantam per una Bell&Howell Gun Camera 16mm. 1956. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca Hugyfot per la Bolex H16 càmera. 1954. Suïssa (Col·lecció Andrés Clarós)
- Equip de vídeo submarí Sony MPK TRA2 fins a -75m. Ca. 2000. Japó. Jordi Mateo (Col·lecció Andrés Clarós)
- Caixa estanca Hugyfot per càmera 16mm Beaulieu R16. 1975. Suïssa (Col·lecció Andrés Clarós)
- Video Diving Mask. Ca. 2015. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)
- Càmera Gopro HERO. 2015. EEUU (Col·lecció Andrés Clarós)

COL·LECCIÓ ANDRÉS CLARÓS

La Col·lecció Andrés Clarós és probablement una de les col·leccions de càmeres submarines més completes que existeix actualment a nivell mundial. Se centra sobretot en les càmeres fotogràfiques i cinematogràfiques que utilitzaven pel·lícula argèntica. És a dir, càmeres que corresponen a una època pràcticament tancada, entre 1856 i 1994. La fotografia/cinema digital i el vídeo només tenen dins d'aquesta col·lecció una presència testimonial, doncs representen el present de la imatge.

Fruit d'una passió i d'una recerca exhaustiva durant molts anys arreu el món, neix aquest fons d'aparells i documents de la història de la imatge submarina. Durant el seu procés de formació, s'han anat incorporant objectes solts, així com també col·leccions senceres, especialment la Col·lecció Paco Fraile i la Col·lecció Christian Petron.

La Col·lecció Andrés Clarós està formada per més d'un miler de càmeres fotogràfiques, de cinema i caixes estanques, més de 2.500 accessoris i una biblioteca amb més de 300 llibres i revistes sobre la imatge subaquàtica. Completen aquesta col·lecció multitud de recanvis i eines originals per a arreglar les càmeres, pòsters, anuncis, expositors, etc. Hi ha també objectes exclusius, únics al món, i d'altres que van ser fets o utilitzats per pioners del cinema submarí, com Hans Hass o Jacques Cousteau, càmeres que van baixar al Titànic, o que van rodar films com *Grand Bleu* o alguns de la saga de James Bond. Fins i tot, la Col·lecció Andrés Clarós té la càmera que va fer la primera transmissió en directe sota aigua en les proves de natació en uns Jocs Olímpics, concretament a Barcelona 1992.

Les associacions de busseig històric (HDS) de tot el món estan en contacte amb el col·leccionista per a publicar articles, avaluar càmeres o conèixer detalls sobre aquest gran patrimoni del món de la imatge i del submarinisme. De fet, tant apassionant com la història de les càmeres submarines, són les històries que hi ha darrera cada una d'elles.

En poc temps, la Col·lecció Andrés Clarós s'ha convertit en un referent a nivell mundial per a l'estudi de la història de les càmeres submarines. Els aparells del seu fons comencen a ser sol·licitats per a formar part d'exposicions. La primera es va realitzar durant sis mesos a Barcelona, al Museu Marítim, el 2014. El gener del 2017 se'n farà una altra a París. I entre una i altra, la del Museu del Cinema a Girona, per a commemorar el centenari de la primera pel·lícula de ficció amb imatges submarines. Més endavant, tindran lloc altres exposicions, que actualment estan en fase de converses.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

CINE FÒRUM: PARLEM DE CINEMA?

Dijous, 8 de setembre de 2016

19.30 h

Museu del Cinema

Entrada lliure

Projecció de: *Jaws (Tiburón)* de Steven Spielberg

(Estats Units, 1975) 124 minuts VOSE

En les aigües d'un petit poble costaner de l'est dels Estats Units, un enorme tauró ataca diverses persones. Per temor a les repercussions que aquest incident podria tenir sobre el negoci turístic, l'alcalde es nega a tancar les platges i a difondre la notícia. Però un nou atac del tauró, a la mateixa platja, mata un banyista. El terror s'apodera llavors de tots; així que un veterà caçador de taurons, un científic i el cap de la policia local s'uneixen per capturar l'esqual.

Presenta la pel·lícula i modera el debat final Pep Prieto (crític de cinema)

COL·LOQUI

Dimarts, 18 d'octubre de 2016

19.30 h

Museu del Cinema

Entrada lliure

Conversa amb Christian Pétron

Del Titànic a *The Big Blue*, 30 anys de director de fotografia submarina

Moderador: Dr. Andrés Clarós

Christian Pétron, un dels màxims especialistes mundials en cinema submarí, fruit d'una llarga experiència professional, que l'ha portat a participar en alguns dels rodatges més espectaculars dels darrers 30 anys, conversa amb el Dr. Andrés Clarós, comissari de l'exposició "Sota l'aigua. 100 anys de la primera pel·lícula submarina".

Nascut a l'Alta Savoia va descobrir el busseig a la vora del llac d'Annecy. El 1961, es va allistar a la Marina i s'especialitzà en busseig. El 1975 va crear la seva pròpia companyia, Photamarine, El 1982 va tornar a la televisió per a la qual va produir una vintena de documentals submarins. El 1988, Luc Besson li demana ser el seu director de fotografia en *The Big Blue* i més tard també d'*Atlantis*, el 1990. Entre 1996 i 1998 és el director tècnic de quatre documentals del canal Discovery Channel sobre la campanya d'exploració de les restes del naufragi del Titànic. Amb la seva experiència en el cinema submarí a grans profunditats, el mateix James Cameron li ofereix poder col·laborar amb ell en el projecte de *Deep Rover* el 2002.

El seu treball per a la televisió continua amb una sèrie de quatre pel·lícules dirigides per Jean-Michel Cousteau. A través de la seva productora, Pétron segueix col·laborant en una dotzena de documentals submarins de Discovery Channel, entre els quals destaquen el descobriment de la ciutat enfonsada de Thonis-Héracléion a Egipte, l'excavació de restes de naufragis a les Filipines, el derelict del Sant Diego, el Far d'Alexandria, el Palau de Cleopatra, etc. Actualment la seva productora segueix treballant en nous i espectaculars projectes de documentals submarins.

CONFERÈNCIA

Dimarts, 25 d'octubre de 2016
19.30 h
Museu del Cinema
Entrada lliure

GIRONA UNDERWATER VISION AND ROBOTICS

Els darrers avenços de l'exploració de les grans profunditats marines amb tecnologia gironina.

A càrrec de Rafael Garcia, director de Girona Underwater Vision Lab (Universitat de Girona)

Després de 20 anys fent recerca, l'equip de Girona Underwater Vision & Robotics, vinculat a la Universitat de Girona, ha esdevingut un referent a Europa en el disseny i construcció de vehicles submarins autònoms, i el desenvolupament de programari d'última generació per al tractament de les dades visuals i acústiques.

Rafael Garcia, director d'aquest equip de recerca ens presentarà d'una manera molt didàctica i visual què s'està fent actualment per a veure i enregistrar imatges de les profunditats més recòndites i obscures del fons marí. Ens mostrarà els darrers avenços tecnològics en imatge submarina a grans profunditats i els reptes de futur, els projectes que actualment estan desenvolupant des del centre que ell dirigeix i, també, algunes de les fites i col·laboracions que han dut terme en els darrers anys.

És l'últim capítol, però no el darrer, d'una llarga carrera tecnològica que va començar ara fa cent anys amb les primeres filmacions submarines de J.E. Williamson

Organitza:

Museu del Cinema
BCN Underwater Festival

Col·labora:

Girona Underwater Vision & Robotics (Universitat de Girona)

Girona, juny de 2016